

نکته

عیدی امسال کارگران چقدر است؟

عیدی کارمندان دولت رقم ثابتی است که دولت هر سال در لایحه بودجه پیش‌بینی می‌کند، اما عیدی و پاداشی پایان سال کارگران مشمول قانون کار معمولاً بسیار بیشتر از مبلغ پرداختی به کارمندان مشمول قانون مدیریت خدمات کشوری است و بدون توجه به محل اشتغال، بر اساس «قانون مربوط به تعیین عیدی و پاداش سالانه کارگران شاغل در کارگاه‌های مشمول» مصوب سال ۱۳۷۰ مجلس شورای اسلامی پرداخت می‌شود.

کف عیدی پایان سال کارگران مشمول قانون کار، ۶۰ روز آخرین مزد مصوب و سقف عیدی در هر سال، ۹۰ روز حداقل مزد روزانه مصوب شورای عالی کار پایه عبارت ساده‌تر اما نادقیق‌تر، سه‌ماه حداقل دستمزد مصوب است. نکته اینجا است که میزان دستمزد دریافتی معمول کارگر در تعیین سقف عیدی پایان سال نقشی ندارد و تنها حداقل مزد روزانه، مبنا و معیار محاسبه است.

اما این میزان پرداخت برای تمام کارگرانی که یک سال یا بیشتر در کارگاه سابقه کار داشته باشند، مصداق دارد. این ماده واحده عیدی، تبصره‌ای نیز در مورد کارگران تازه‌وارد دارد، افرادی که سابقه اشتغال آنان در کارگاه مورد نظر به یک سال نمی‌رسد: «مبلغ پرداختی به کارکنانی که کمتر از یک سال در کارگاه کار کرده‌اند باید به مآخذ ۶۰ روز مزد و به نسبت ایام کارکرد در سال، محاسبه شود. مبلغ پرداختی از این بابت برای هر ماه نباید از یک‌دوازدهم سقف تعیین شده موضوع ماده واحده این قانون تجاوز کند» بنابراین اگر کسی که فقط دو ماه در یک کارگاه سابقه دارد به نسبت همان دو ماه در پایان سال عیدی دریافت می‌کند.

در حالی که سقف پرداخت عیدی پایان سال بر اساس قانون، نود روز حداقل دستمزد مصوب است، اما پرداخت‌های بیش از این نیز در قانون تحت عنوان «عرف کارگاهی» پذیرفته شده است؛ در تبصره (۲) ماده واحده عیدی آمده است: «در کارگاه‌هایی که مطابق رویه جاری کارگاه بیش از مبالغ فوق پرداخت می‌نمایند، عرف کارگاه معتبر خواهد بود».

«آرمین خوشوقتی» کارشناس حقوق و روابط کار در توضیح این موضوع به آتی‌نو گفت: «در پرداخت‌های مزدی به کارگران دو مؤلفه اساسی در قانون وجود دارد؛ اول حداقل‌های به رسمیت شناخته شده در قانون و دوم عرف کارگاهی. در مورد عیدی نیز این دو مؤلفه کارکرد دارد؛ در حالی که ماده واحده قانونی، کف و سقف عیدی پایان سال را در تمام کارگاه‌های مشمول به رسمیت شناخته، عرف کارگاهی نیز در قانون یک شاخص رسمی است. به این معنا که اگر کارفرمایی در سنوات گذشته در پایان سال به کارگران پنج برابر حداقل دستمزد عیدی و پاداش پرداخت کرده، نمی‌تواند ناگهانی و بدون توافق جدید با کارگران این عرف را زیر پا بگذارد و کمتر پرداخت کند.»

برخی کارفرمایان در پرداخت عیدی تخلف می‌کنند، کارگرانی هستند که کمتر از حداقل قانونی عیدی می‌گیرند؛ خوشوقتی در این ارتباط تأکید کرد: «اگر کارفرمایی در کارگاه، کمتر از کف قانونی یا همان ۶۰ روز مزد، به کارگران خود عیدی بپردازد، کارگران می‌توانند به مراجع حل اختلاف شکایت کنند؛ همچنین وقتی کارفرمایی ناگهان عرف کارگاهی در مورد پرداخت پاداش پایان سال را زیر پا می‌گذارد باز هم کارگران آن کارگاه حق شکایت دارند.»

با احتساب فرمول قانونی برای حداقل و حداکثر عیدی، کارگران امسال در ماه‌های پایانی سال، حداقل ۱۰ میلیون و ۶۱۴ هزار تومان عیدی دریافت می‌کنند؛ به همین ترتیب حداکثر مبلغ عیدی نیز ۱۵ میلیون و ۹۲۲ هزار تومان خواهد بود.

خوشوقتی در این رابطه گفت: «اگر کارگری با حداقل یک سال سابقه کار در یک کارگاه ثابت تا قبل از نوروز امسال کمتر از حداقل فوق به عنوان عیدی پایان سال دریافت کند، بدون تردید تخلف قانونی صورت گرفته و این کارگر می‌تواند از کارفرما شکایت کند. در عین حال باید بدانیم همه کارگران بدون استثناء مشمول عیدی و پاداش پایان سال هستند؛ حتی کارگرانی که فقط یک ماه در کارگاه سابقه کار دارند، منتها میزان عیدی به نسبت تعداد ماه‌های اشتغال کارگر محاسبه می‌شود.»

گزارش

نوشین مقدم‌پناه

روابط‌نگار

۲۱ دی‌هشت‌ماه سال گذشته، رییس مرکز ملی فرش کشور تأکید کرد: «نمی‌توانند خودسر بیمه قالیبافان را قطع کنند». فرحناز رافع در پاسخ به سؤالی درباره دلیل نبود بیمه برای بیش از یک میلیون قالیباف، تصریح کرد: «باید بودجه بیمه این افراد از سوی دولت تأمین شود؛ چرا که سهم بیمه‌شده را دولت پرداخت می‌کند.» با این حال، مسأله اصلی در مورد بیمه قالیبافان، بودجه و اعتباری است که پرداخت آن بر ذمه دولت است و برای برقراری پوشش بیمه می‌بایست این اعتبار در لویج بودجه سالانه در نظر گرفته شود. در سال‌های اخیر، مرکز ملی فرش ایران پی‌درپی از نمایندگان مجلس خواسته بودجه بیمه قالیبافان را در تبصره (۱۴) بودجه‌های سنواتی لحاظ کنند، اما این مسأله همچنان در هاله‌ای از ابهام باقی مانده و در هیچ سال بودجه کافی برای این منظور در لایحه بودجه سنواتی در نظر گرفته نشده است. به همین دلیل قالیبافان کشور همواره از معضلاتی مانند فقدان بیمه یا قطع ادواری بیمه تأمین اجتماعی انتقاد دارند.

بر اساس قانون مصوب سال ۸۸ استادکاران و کارگران قالی و فرش دستباف بدون کارفرما و با کارفرما، شاغل در کارگاه‌های خانگی تکباف قالی و فرش و یا تحت پوشش تعاونی‌های قالی و فرش و مجتمع‌های کوچک و بزرگ مربوطه و همچنین شغالان صنایع دستی خانگی و غیر آن در گروه‌های مصوب شناسه‌دار (کددار) صنایع دستی ایران که به صورت تمام‌وقت در مشاغل یادشده اشتغال دارند، تحت پوشش بیمه تأمین اجتماعی قرار می‌گیرند که بیست درصد سهم دولت و هفت درصد سهم بیمه‌شده خواهد بود. در صورت وجود کارفرما، با پرداخت سه درصد سهم کارفرما بیمه یادشده شامل بیمه بیکاری نیز خواهد بود.

قالیبافان فاقد بیمه

آمارهای رسمی نشان می‌دهد تا امروز در صد کمی از بافندگان فرش کشور توانسته‌اند از بیمه قالیبافی تحت پوشش صندوق تأمین اجتماعی استفاده کنند. بر اساس آخرین آمارهای مرکز ملی فرش ایران در مهرماه سال جاری، حدود دو میلیون نفر در کشور به کار قالیبافی اشتغال دارند که از این تعداد نزدیک به ۲۲۰ هزار نفر بیمه تأمین اجتماعی شده‌اند. حدود ۵۰ هزار نفر هم بیمه قالیبافان کشور را تشکیل می‌دهد.

در واقع در حال حاضر ۸۶ درصد از قالیبافان کشور، فاقد هر نوع بیمه هستند و تنها راهی که برای پوشش حمایت‌های اجتماعی در پیش‌رو دارند، استفاده از بیمه اختیاری سازمان تأمین اجتماعی است که این گزینه نیز به دلیل هزینه ماهانه یک میلیون و ۵۰۰ هزار تومانی آن، برای اکثریت قریب به اتفاق کارگران قالیباف خانه‌های کشور تقریباً صعب و ناممکن است و از این منظر خودبه‌خود منفی است.

به گفته مدیرعامل اتحادیه تعاونی‌های فرش دستباف، در حال حاضر حدود ۵۰۰ هزار بافنده در سراسر کشور در صف انتظار بیمه قرار دارند. به گفته عبدالله بهرامی، «ما

بیمه قالیبافان یک ضرورت است، اما این ضرورت نباید به بهای صرف منابع من غیر حق و متعلق به کارگران در صندوق تأمین اجتماعی تمام شود. بنابراین لازم است بودجه خاصی برای این منظور در نظر بگیرند تا فرش ایرانی به جایگاهی که در جهان دست یابد و کارگران بافنده از

در حال حاضر ۲۵۰ هزار نفر بیمه‌شده تأمین اجتماعی داریم و حداقل دو برابر این رقم؛ یعنی ۵۰۰ هزار نفر در صف انتظار بیمه تأمین اجتماعی قرار دارند که متأسفانه به دلیل عدم حمایت و عدم تأمین منابع برای پوشش قالیبافان قادر نیستند از مزایای بیمه تأمین اجتماعی برخوردار شوند.»

کمبود اعتبار کافی

یکی از مشکلات اصلی، فقدان اعتبار و نقدینگی برای بیمه کردن کارگران بافنده قالیباف در سراسر کشور است؛ راه‌حل این مشکل به گفته علیرضا حدیدی کارشناس رفاه و تأمین اجتماعی، تأمین اعتبار کافی از سوی دولت برای تحت پوشش بیمه قرار دادن کارگران قالیباف است. او در گفت‌وگو با آتی‌نو تصریح کرد: «صندوق تأمین اجتماعی، یک صندوق بین‌النسلی و متعلق به کارگران بیمه‌شده اجباری و کارفرمایان است و منابع آن از محل حق بیمه پرداختی برای حدود ۱۴ میلیون کارگر شاغل تأمین و باید صرف انجام تعهدات مستمر در قبال کارگران شاغل و بازنشسته شود؛ بنابراین نمی‌توان از منابع ریالی این سازمان که متعلق به یک گروه خاص است برای حمایت بیمه‌ای از گروه‌های اجتماعی دیگر از جمله قالیبافان استفاده کرد.»

حدیدی اضافه کرد: «بر اساس قانون، پرداخت ۲۰ درصد از حق بیمه قالیبافان بر عهده دولت است و دولت باید اعتبار این پرداخت را جهت بیمه کردن بیش از یک میلیون کارگر قالیباف سراسر کشور تأمین اعتبار و در بودجه‌های سنواتی لحاظ کند.» به گفته این کارشناس رفاه و تأمین اجتماعی، یکی از اصول اساسی سیاست‌های کلی تأمین اجتماعی ابلاغی مقام معظم رهبری در فروردین‌ماه سال ۱۴۰۱، ایجاد یک نظام تأمین اجتماعی چندلایه است که در این لایه‌بندی، لایه حمایتی تأمین اجتماعی از لایه بیمه‌ای تفکیک و تأمین اعتبار آن بر عهده دولت خواهد بود.

او تأکید کرد: «در نظام تأمین اجتماعی چندلایه، کارگران قالیباف در لایه حمایتی قرار می‌گیرند و نباید منابع یک صندوق بیمه‌ای (مانند تأمین اجتماعی) صرف حمایت بیمه‌ای از آن‌ها شود. پرداخت اعتبار بیمه این گروه بر عهده دولت است و بایستی از محل درآمدهای عمومی کشور فراهم شود.»

قطع بیمه و ملاحظات بازرسی

فقدان اعتبار کافی برای بیمه کارگران بافنده، موجب بروز یک مشکل بزرگ دیگر در سال‌های اخیر شده است: «قطع بیمه قالیبافان؛ به گفته فعالان این صنف، از ۴۵۰ هزار قالیباف دارای بیمه تأمین اجتماعی در سال ۱۳۹۲، بیمه ۲۵۰ هزار نفر به علل مختلف قطع شد و واریزی حق بیمه سنوات گذشته آن‌ها حدود ۱۰ سال است که بلا تکلیف مانده است.» فرحناز رافع رییس مرکز ملی فرش در بهمن‌ماه سال ۱۴۰۱ در مصاحبه‌ای اعلام کرد: «افزایش بیمه قالیبافان در رکودی ۱۰ ساله رفته و به دلیل مشخص نبودن ردیف بودجه‌ای طرح‌های توسعه‌ای برای آن در نظر گرفته نشده است. امسال با هماهنگی و همکاری که با سازمان تأمین اجتماعی داشته‌ایم فقط توانستیم به ازای هر یک نفر که از بیمه تأمین اجتماعی خارج می‌شود، یک نفر قالیباف را وارد کنیم که باز هم کافی نبود.»

تأمین اجتماعی به دنبال استمرار بیمه برای قالیبافان است

همه نگاه‌ها به سهم دولت

رنج ناامنی آینده نجات یابند. در این بین، همه چیز به نحوه تخصیص درآمدهای عمومی در دولت و اولویت‌دهی به هنر قالیبافی به عنوان یک میراث تاریخی بازمی‌گردد. این در حالی است که تنها راه‌حل بیمه قالیبافان و بافندگان، تأمین اعتبار مکفی از سوی نهاد دولت است.

دست‌وپا کنند.»

به گفته اورنگ، به جز ویژگی‌های ممتازه این شغل، جنبه هنری و صنایع دستی کار نیز باید در نظر گرفته شود؛ او اضافه کرد: «قالیبافی از صنایع دستی و تمدنی ایران است و جزو هنرهای تاریخی ما محسوب می‌شود. دولت می‌بایست با نگاه صیانت از هنرهای تاریخی با بافندگان قالی برخورد و برای حفظ این میراث تاریخی به هر شیوه ممکن از فعالان و کارگران این حوزه حمایت کند.»

حمایت تأمین اجتماعی از بیمه قالیبافان

به نظر می‌رسد همه چیز به نحوه تخصیص درآمدهای عمومی در دولت و اولویت دهی به قالیبافی به عنوان یک میراث تاریخی بازمی‌گردد و تنها راه‌حل معضلی به نام بیمه قالیبافان و بافندگان، تأمین اعتبار مکفی از سوی نهاد دولت است. این مسأله را وزیر کار در ماه‌های اخیر در حاشیه بازدید از میزهای تخصصی خبرگزاری صداوسیما تأیید کرد. صولت مرتضوی در پاسخ به اینکه چرا بیمه قالیبافان متوقف شده، گفت: «بیمه قالیبافان نیاز به تأمین بودجه دارد و نمایندگان مجلس باید به آن بودجه لازم را تخصیص دهند.»

او با اعلام اینکه در برخی سال‌ها منابع لازم برای بیمه قالیبافان اختصاص داده شد، افزود: «در برخی سال‌ها هم بودجه‌ای برای این موضوع در مجلس در نظر گرفته نشد و برای همین در سال‌های گذشته بیمه این افراد ز حمتکش جامعه منظم ادامه پیدا نکرد.» وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی در خصوص افرادی هم که در سال‌های قبل حق بیمه خود را پرداخت کردند، اما اکنون بیمه آن‌ها قطع شده، گفت: «این موضوع را به عنوان یار دوازدهم قالیبافان پیگیری می‌کند، اما خبرنگاران رسانه ملی هم باید وکیل مدافع قالیبافان باشند تا این افراد زودتر به حق و حقوق خود برسند.»

در حال حاضر وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی نیز با تمام توان تلاش می‌کند بیمه قالیبافان قطع نشود یا در صورت قطع بیمه افرادی که به این حرفه اشتغال ندارند، کارگران بافنده جدید به خیل بیمه‌شدگان افزوده شوند. در تابستان امسال، مهدی شکوری مدیر کل امور بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی درباره حذف بیمه قالیبافان گفت: «برای اطمینان بخشی به بیمه‌شدگان با وجود محدودیت بودجه و امکان جذب بیمه‌شدگان جدید، به گونه‌ای برنامه ریزی کرده‌ایم افرادی که در این حرفه اشتغال ندارند از بیمه خارج و افراد مشغول به کار در این حرفه و بافنده‌ها را جایگزین کنیم.»

او توضیح داد: «اگر بیمه هزار نفر قطع شده، معادل آن می‌توانیم هزار نفر جدید را جذب کنیم، همان‌طور که سال گذشته با این روش بیش از ۶ هزار بافنده جذب شدند و

امسال نیز این روش را ادامه می‌دهیم.»

شکی نیست معیشت حدود یک میلیون کارگر قالیباف و تأمین آینده هنر فرش ایرانی؛ بخصوص فرش دستباف، اهمیت بسیاری دارد. به گفته علیرضا حدیدی، «بیمه قالیبافان یک ضرورت است، اما این ضرورت نباید به بهای صرف منابع ریالی متعلق به کارگران در صندوق تأمین اجتماعی برآورده شود. بایستی بودجه خاص برای این منظور در نظر گیرند تا فرش ایرانی به جایگاهی که باید در جهان دست یابد و کارگران بافنده از رنج ناامنی آینده نجات یابند.»